

רד"ק ספר השרשים

שגב. אשר שגבה ממנו (דברים ב, לו), וקדרים שגבו ישע (איוב ה, יא), פירוש שגבו ביסע. והנפעל כי נשגב שמו לבדו (תהלים קמח, יג), נשגבה לא אוכל לה (שם קלט, ו), בחומה נשגבה (ישעיה ל, יג). והכבד הן ק-ל ישגיב בכחו (איוב לו, כב). והשם משגב לעתות בצרה (תהלים ט, י), משגבי ומנוסי (שמואל ב' כב, ג). וכבד אחר וישגב י"י את צרי רצין (ישעיה ט, י), וישגב אביון (תהלים קז, מא), ישגבך שם אלקי יעקב (שם כ, ב), ממתקוממי תשגבני (שם נט, ב), אשגבהו כי ידע שמי (שם צא, יד). ושלא נזכר פעלו ממנו ובוטח ב"י ישגב (משלי כט, כה).

- כלם ענין הרוממות:

מגדל עז שם ד'. בו ירוץ צדיק ונשגב (משלי יח, י): מאירי: הערה על הבטחון בק-ל ית' ודמה הבטחון למגדל עז שהוא הבטחה מכל אויב להעומדים בתוכו... אמר הנה: בו ירוץ צדיק ונשגב - כל' חלילה להיותו ית' מבצר ומקלט לרשע ולחוטא אבל לצדיק - ונשגב ר"ל גבוה במעלה ושלימות.

רבינו יונה: מגדל עז שם ד' - יושע האדם מן הצרה בזכרו שם ד' ובהתפללו לפניו... בו ירוץ. כשמו ירוץ הצדיק ויבטח בו ולא יירא מן המכשול... ונשגב - נושע מכל צרה וכן "ובוטח בד' ישוגב" "יענך ד' ביום צרה ישגבך"

אומרים ב'הודו' וב'ובא לציון', וי"א גם בקרבנות ולפני תפילת מעריב ג' פסוקים:

ד' צ-אות עמנו. משגב לנו אלקי יעקב סלה: מזמור מז [פעמיים]
ד' צ-אות. אשרי אדם בטח בך: סוף מזמור פד
ד' הושיעה. המלך יענו ביום קראנו: סוף מזמור כ
כא'ה הקשר כא סוף כא'ה - אה תוכן האמור?

פרק מז ד' צ-אות עמנו. משגב לנו אלקי יעקב סלה:
רד"ק: המזמור לעתיד בקיבוץ גלויות על מלחמת גוג ומגוג: (ב) אלקים לנו. בהיות הצרות, והם חבלי משיח שרמזו רז"ל וכן כתוב (ישעיה כו, כ), חבי כמעט רגע עד יעבר זעם, אלקים יהיה לנו מחסה ועז ועזרה. ובאמרו, מאד, כי העזרה תהיה רבה מאד בהנצל גוי מעט מעמים רבים:.....

(ו) אלקים בקרבה כל תמוט יעזרה אלקים לפנות בקר:
רד"ק: אלקים בקרבה, לפיכך לא תמוט. לפנות בקר, אמר בקר, לפי שמתחילה תהיה שם מלחמה על ירושלים, כמו שנאמר בנבואת זכריה (יד, ב), ונלכדה העיר ונשסו הבתים. והעת ההיא תקרא ערב, ועת הישועה תקרא בוקר, כמו שאומר שם גם כן (שם פסוק ז), והיה לעת ערב יהיה אור, וכן אמר הנה לפנות בקר:
(יב) ה' צ-אות עמנו. אז יאמרו ישראל, ה' צ-אות עמנו שהצילנו מיד העמים והשפילים תתנינו:

ר' יוסף אבן יחייא

להיות כי אמר שאז גם האומות יהיו עבדי ד', לכן בא לבאר כי לא יהיה השגתם שוה עם השגת ישראל, להיות כי ה' צ-אות יהיה עמנו תמיד בדבקות ולא לפרקים כאשר יהיה עם האומות. וזה להיותו משגב לנו מימי קדם להיותו אלקי יעקב בעולם הסלה

תהילים פד: ד' צ-אות. אשרי אדם בטח בך:

(י) ... והבט פני משיחך: (יא) כי טוב יום בחצריך מאלף...
רד"ק (יא) כי טוב יום בחצריך מאלף. טעם כי, על אשר התפלל לקרב המשיח ובנין הבית. אמר, טוב לי יום אחד בחצריך ולמחר אמות, משאחיה אלף ימים או שנים ואני כארץ נכריה. (יג) ה' צ-אות. אשרי מי שיבטח בך ולא ייאש לבו לאורך הגלות ויבטח בך שתוציאהו מהגלות ותבנה בית מקדשך ותביאמו שם, מקום שנכספו הנפשות אליו:

ספר תהילים פרק כ

(א) למנצח מזמור לדוד:

(ב) יענה ד' ביום צרה ישגבך שם אלקי יעקב:

(י) ד' הושיעה המלך יענו ביום קראנו:

רד"ק (ב) יענה ד' ביום צרה. כשתהיה בצרה במלחמה עם האויב, יענך בתפלתך שתתפלל לפניו. ישגבך, כי העזרה היא כמגדל עז שישגב האדם בו שלא תשלוט בו יד האויב. שם אלקי יעקב, אמר אלקי יעקב, לפי שראה יעקב עצמו בצרות יותר מאברהם ויצחק. וכן אמרו בדרש (שור"ט ודב"ר ב), אלקי אברהם אלקי יצחק אין כתיב כאן, אלא אלקי יעקב. ואמר ריש לקיש, משל לאשה עוברה שהיתה מקשה ללדת, אמרין לה לית אנו ידעין מה נימר לך, אלא מאן דעני לאימך בעידן קשיותה יעני יתיך בקשיותך. כן כתיב ביעקב, לק-ל הענה אתי ביום צרתי (בראשית לה, ב), ולכן אמר להם דוד לישראל מי שענה ליעקב אביכם הוא יענה לכם, דוי אומר ישגבך שם אלקי יעקב.

ובמקום אחר הוא אומר (ברכות סד, א), מכאן לבעל הקורה שיכנס בעביה של קורה. כן יעקב הוא אבינו לבד, אבל אברהם היה לו בן אחר והוא ישמעאל, ויצחק היה לו עשו.

גם יתכן לפרש כי פירוש אלקי יעקב על כל ישראל, כי נקראו יעקב וישראל, כמו אל תירא עבדי יעקב (ירמיה ל, י), וכן במקומות רבים:

תהילים פרק צא ויושב כסתר

כי בי חשק ואפלטתו אשגבהו כי ידע שמי:

ביוצר: אלקי עולם ברחמך הרבים רחם עלינו.
אדון עזנו. צור משגבנו. מגן ישענו. משגב בעדנו:

באמת ויציב: אלקי עולם מלכנו צור יעקב מגן ישענו

במודים: צור חיינו מגן ישענו

רוקח

אדון - בעוה"ז

צור - לעוה"ב

מגן - לימות המשיח

משגב - לתחיית המתים

כמו שממשיכים בשבת: אין כערכך וכו'

פ' נח: וַיִּסְגֹּר ד' בַּעֲדוֹ

רש"י: ויסגור ה' בעדו - הגין עליו שלא ישברוהו, הקיף
התיבה דוכים ואריות והיו הורגים בהם.

ופשוטו של מקרא סגר כנגדו מן המים, וכן כל בעד
שבמקרא לשון כנגד הוא (בראשית כ) בעד כל רחם (מ"ב
ד) בערך ובעד בניך (איוב ב) עור בעד עור (תהלים ג) מגן
בעדי (ש"א יב) התפלל בעד עבדיך כנגד עבדיך:

עי' תהלים פרק נט

ופרק סב